Rozhodnutí královny Ester

Původ materiálu
Lukáš Klíma
Pořadí v lekci
37

Téma

Ester se rozhodne riskovat vlastní život pro záchranu svého národa

Cíl

- Děti porozumí těžkému rozhodování, které nastává ve chvíli, kdy je potřeba riskovat vlastní ohrožení pro záchranu mnoha dalších lidí.
- Děti přemýšlí o tom, co Ester k tomuto rozhodnutí přivedlo, co jí v něm pomohlo.
- Děti si uvědomí, že sounáležitost vede k odpovědnosti a že modlitba k Bohu má velkou moc.

Pro učitele

Biblický text: Est 4,1–17

Výkladové poznámky

Postavy

- Mordokaj: potomek z rodu Kíšova, otce Saulova, vychovatel a poručník (adoptivní otec) Ester.
- Ester: sirotek z kmene Benjamin, původně se jmenovala Hadasa (= myrta), přejmenována na Ester (= hvězda). Mordokaj se stal jejím pěstounem, protože Ester byla dcerou jeho strýce Abíchajila (2,15). Král Achašveroš si Ester zamiloval a vybral si ji za královnou.
- Haták: královský dvořan, který byl ustanoven speciálně pro královnu Ester.
- Achašveroš: despotický král Persie, který vydává nezměnitelné zákony.
- Haman: vysoce postavený královský úředník, nepřítel Židů, který usiluje o jejich likvidaci.

Situace

- V knize Ester se nikde nemluví přímo o Bohu, ovšem na základě toho, že Ester se za zdar svého záměru postí a také ostatní Židy k půstu vyzývá (4,16), můžeme vyrozumět, že s Boží pomocí počítá. Bůh je v příběhu knihy Ester skrytý za děním, hebrejské jméno knihy Ester chápané jako slovesný tvar (*esater*), znamená „budu se skrývat“. Jediná výslovná narážka na Boha bývá spatřována ve slovech, která nechává Ester vzkázat její pěstoun Mordokaj: „Budeš-li v tuto chvíli skutečně mlčet, úleva a osvobození přijde židům odjinud…“ (4,14). „Odjinud“ — doslova „z jiného místa“ — může být chápáno jako zákrytné označení pro Boha na základě toho, že „místo“ (hebrejsky *makom*) je jedním z výrazů zastupujících Boží jméno. Teologickou situací příběhu je (podobně jako v příběhu Josefově) Boží jednání ve skrytosti.
- Mordokaj se dozví o nebezpečí, které hrozí jemu i jeho celému národu (Židům), totiž o králově výnosu, aby „vyhladili, povraždili a zahubili všechny Židy od mládence po starce, děti i ženy, v jednom dni… a kořist po nich aby si vzali jako lup.“ (3,12–13) V této situaci vybízí Mordokaj svou bývalou schovanku Ester, nyní královnu, aby vešla ke králi a prosila o milost za svůj lid. Problém je ovšem v tom, že „pro každého muže i ženu, kteří by bez pozvání vešli do vnitřního nádvoří ke králi, platí jediný zákon — usmrtit!“ (4,11). A Ester už třicet dní nebyla ke králi zavolána.
- Odvážné rozhodnutí Ester předstoupit před krále a přimlouvat se za svůj lid je provázeno třídenním půstem, proto mu můžeme rozumět jako kroku víry. Ester nasazuje svůj život, aby zachránila život svého národa, v tomto bodě se stává podobnou Ježíši Kristu.
- Pěkný popis vývoje tohoto rozhodnutí uvádí Pavel Prejda: „Ester zraje od pouhé snahy zaretušovat Mordokajovu znepokojivou provokativnost (4,4) až k překonání strachu z hrozby královského zákona (4,11). Ester si je vědoma, že o všem rozhoduje králova libovůle, proto má strach. K překonání úzkosti a pocitu, že stejně nelze nic dělat, jí pomůže Mordokajův vzkaz (4,13nn), který varuje před krátkozrakostí a omylem těch, kteří se domnívají, že je lépe mlčet a nevstupovat do riskantní situace v naději, že sami o sobě to snad přežijí, protože mají výjimečné postavení. Mordokaj připomíná Ester, že osvobození v tom případě přijde odjinud, ale pro ni a její příbuzné není vůbec zaručeno, že likvidaci ujdou.
- Odpovědnost se rodí právě uprostřed riskantní situace, když člověk rozpozná, že vnějšně nemá vůbec žádné zajištění — ani svým vzděláním, krásou či postavením — a na výzvu situace odpovídá nezajištěným krokem. Zápas o přijetí odpovědnosti vyústí v ochotu k oběti a riskovat pro záchranu druhých i vlastní život.“ (http://katecheze.evangnet.cz/katecheticke–pripravy/kralovna–ester)

Hlavní sdělení

„V knize Ester je zcela mimořádně zdůrazněna osobní odpovědnost za společenství, v němž žiji, a za průběh přítomného dění. Příběh Ester vystupuje tak ze své novelistické roviny a pne se k veliké výzvě k tvůrčí odpovědnosti a k promyšlenému spoluutváření dějin. To lze vyslechnout především ze 4. kapitoly… rozhodování Ester ukazuje, v jakých zmatcích a tancích se rodí a roste uvědomělý postoj, který ústí v dobrovolné sebeoběti… Ester zprvu odmítá Mordokajovu výzvu, aby předstoupila před krále, protože není možno předstoupit před despotu mimo čas předem určený k audienci. Mordokaj však neuznává rámec možností (4,14). Možnosti (skryté rezervy Boží pomoci) nejsou předem dány, odhalit je může lidská riskující aktivita, ke které se Ester odhodlá. Rozhoduje se vejít ke králi i v rozporu se zákonem s tím, že má-li zahynout, tak zahyne (4,16).“ (Milan Balabán: Ester — výchova k odpovědnosti. Křesťanská revue 1991/5, s. 104, 105)

Úskalí

- Úskalí tvoří pro naši mentalitu vzdálená perská dvorní etiketa (dvorní protokol), kvůli které manželka královna nemůže přijít ke svému manželovi bez jeho pozvání a pokud tak učiní, vystavuje se stejně jako kdokoli jiný smrtelnému nebezpečí. Tato „etiketa“ ovšem tvoří zápletku, protože její porušení dává vyniknout odvážnému rozhodnutí Ester. Kvůli dvornímu protokolu se Ester také nemůže osobně setkat se svým adoptivním otcem Mordokajem a komunikují spolu jen skrze zprostředkovatele.
- Dalším úskalím může být špatné pochopení toho, co zde odhodlání Ester nasadit vlastní život znamená. Její slova „mám-li zahynout, zahynu“ nepředstavují fatalistický postoj, ale sílu jejího odhodlání navzdory smrtelnému nebezpečí.

Odkazy

Balabán, M. Ester — výchova k odpovědnosti. *Křesťanská revue 1991/5*, s. 103–106.

Wahl, H. M. *Das Buch Esther. Übersetzung und Kommentar.* Berlin: Walter de Gruyter, 2009, s. 107–113.

Pro děti

Předškoláci

Pomůcky: Papírové figurky; čtvrtky, šablona koruny, barevný papír nebo něco na zdobení koruny; provaz, stužky/fáborky — látkové nebo krepákové.

(Bojíte se někdy? Čeho? Tmy? Když jste sami? Špatného člověka? Že se vám něco nepovede? Co děláte, když se bojíte? Za kým můžete jít, když máte strach? Kdo, co vás povzbudí?)

Dnes si budeme vyprávět o mladé židovské dívce Ester, která se nečekaně stala královnou Persie. Perský král Achašveroš si ji vybral za manželku z mnoha dívek, protože byla velmi krásná, ale nejen to.

Představte si, i když byla Ester královnou, nemohla za svým manželem jen tak přijít, kdy chtěla. Musela čekat, až ji sám pozve. Jinak by přišla o život. U perského krále platila zvláštní pravidla…

Král Achašveroš měl špatného rádce, jmenoval se Haman. Ten králi poradil, aby vydal zákon k vyhnání a zničení všech Židů v Persii. To by bylo pro lidi židovské víry zlé. Král ještě nevěděl, že i jeho manželka je Židovka. *(Nezapomněli jste její jméno? Ano, Ester.)* Když se dověděla, že král vydal moc špatný zákon, přemýšlela, co dělat.

(Měla nebo neměla něco udělat? Má se Ester zastat lidí v nebezpečí a pokusit se je zachránit? Týká se jí to? Má zkusit přemluvit krále, aby zákon změnil? Nebo si ničeho nevšímat, dělat, že se nic neděje? Co myslíte?)

Ester se rozhodne jít za králem, povědět mu o špatném zákoně a poprosit o pomoc. Židé ji o to požádali. Královna Ester hodně riskuje — vlastní život, král ji k sobě nezavolal pěkně dlouho, ale teď nemůže čekat.

(Kdo by jí tak mohl pomoci? Kdo by jí mohl povzbudit, dodat odvahu?)

Ester se obrátí na Boha, tři dny se modlí a postí, aby setkání s králem dobře dopadlo. Modlí se také všichni Židé. *(Modlíte se někdy? Prosili jste někdy Boha o pomoc?)* Po třech dnech jde Ester za králem posílená modlitbou a krásná jako nikdy. Král je překvapený, ale nakonec ji laskavě přijme. Ester ho zve, aby s ní povečeřel. Při večeři, kterou pro manžela připravila, jí král slíbí, že splní každé její přání. Ester si přeje zachránit Židy, židovský národ. To se i stane. Ještěže Ester měla odvahu jít za králem žádat o pomoc…

Aktivity

- Omalovánka nebo volná kresba k příběhu.
- **Koruna královny Ester:** Vyrobíme si pro sebe královskou korunu, jako měla Ester. I my jsme králi a královnami — nad vlastním životem, vládneme sobě). Korunu vystřihneme ze čtvrtky a ozdobíme např. barevným papírem (mozaika) nebo vybarvíme (pastelky, fixy).
- **Provaz pomoci** (provaz cca 2 m, fáborky z látky, krepového papíru, mašle): děti vzpomínají, jak někomu pomohly nebo jak někdo pomohl jim, nebo prosí Boha o pomoc.

Za každou „pomoc“ jedna stužka. V nepříjemných chvílích, dnech nejsme sami (viz).

Mladší školní děti

Pomůcky: Papírový talíř nebo kolo ze čtvrtky, barevné zbytky vlny, nůžky, děrovačka nebo něco na dělání otvorů do papíru, vhodná podložka.

Vyprávění: Viz Předškoláci.

Varianta úvodu k vyprávění: Někdy je těžké o něco požádat nebo se jen zeptat. Když vidíte, že někdo ubližuje slabšímu, zastanete se ho? Není to lehké. Kdy jste potřebovali, potřebujete pomoc? Kdo vám pomáhá? Pomáháte také? Jak? Komu? Každá i malá pomoc je potřebná.
V potížích nejsme sami. Můžeme prosit Boha o pomoc tak jako Ester.

Aktivity

- Omalovánka nebo volná kresba k příběhu.
- **Srdce posílené modlitbou:** V klidné atmosféře mluvíme s dětmi, co představuje tvar srdce (láska, péče, posila, odvaha…). Ester prokázala nejen lásku k lidem/Židům, ale také hodně odvahy. Děti mohou přemýšlet o situacích, kdy potřebovaly odvahu projevit lásku druhému nebo být stateční, když druhý potřeboval pomoc. Sdílíme zkušenosti. Přicházejí situace, kdy cítíme, že potřebujeme Boží pomoc, abychom vydrželi v dobrém. Naše srdce/odvaha je zranitelné, slabé, prázdné jako toto: Kolo/talíř přepůlíme a doprostřed vystřihneme půl tvaru srdce, rozložíme = celé srdce, okraje srdce proděrujeme (pro děti předpřipravené). Děti si berou různě barevné bavlnky, přemýšlejí, v čem potřebují od Boha pomoci, např. naučit se mít rád nesympatického spolužáka apod., nebo o situacích, kde potřebují od Boha odvahu, např. pomoci druhému, když se mi moc nechce aj. Bavlnkami vyšijeme síť srdce. Nyní je srdce posílené. Prohlížíme si srdce a společně můžeme poděkovat Bohu za jeho posilu a lásku ke každému z nás. Děti si mohou talíř s vypleteným srdcem pověsit do okna nebo nad postel jako připomínku síly modlitby. (Viz)

Starší školní děti (Modlitba má velkou moc)

Vyprávění

Biblický příběh o královně Ester je napsaný jako divadelní hra. V předchozí scéně byli na jevišti dva Peršané, vysoce postavený dvořan Haman a perský král Achašveroš. Haman za pomoci úplatku a vidiny zisku z židovského majetku přesvědčil krále o nutnosti vydat protižidovský zákon, nařizující jejich vyhlazení. Král s tím souhlasil a společně toto rozhodnutí zapíjí. Potom

mizí ze scény. V další scéně se objevují dva Židé, královský úředník Mordokaj a jeho schovanka Ester, nyní již královna.

Mordokaj se kvůli protižidovskému zákonu postí. Oblékl si žíněné roucho, kterým dával najevo svůj zármutek a pokoru před Bohem a veřejně naříká před královským palácem. Spolu s ním dělali smuteční obřady a naříkali i ostatní Židé. O jejich nářku se od svých služebníků dozví královna Ester, kterou z toho sevřela úzkost. Snažila se to nejdřív vyřešit tím, že chtěla Mordokaje skrze své služebníky od půstu a nářku odvrátit. Poslala mu sváteční šaty, ale on je nepřijal. Mordokaj neměl do královnina paláce přístup a Ester nemohla svůj palác opustit, vysílá tedy za ním svého osobního služebníka Hatáka, aby dopodrobna zjistil, co se děje.

Mordokaj posílá po Hatákovi královně informace i opis královského zákona o likvidaci Židů a vyzývá ji, ať vejde ke králi prosit ho o milost a přimluvit se za svůj lid. Královna však Mordokajovi odpovídá, že se u krále přimluvit nemůže, protože jak všichni dobře vědí, bez jeho pozvání k němu nesmí nikdo přistoupit. Kdo to udělá, bude usmrcen.

„A já, já jsem nebyla zavolaná, abych vešla ke králi už třicet dní," vzkazuje Ester.

Je tu sice jistá naděje, pokud k někomu nepozvanému král vztáhne svoje zlaté žezlo, zůstane na živu. Záleží ovšem na nevyzpytatelné libovůli krále, který už předtím nechal jednu svou manželku, královnu Vašti, odstranit. Proto můžeme rozumět tomu, že se Ester zdráhá učinit tento velmi riskantní krok. Jako zdůvodnění, proč se Ester zdráhá, uvádí ohrožení svého vlastního života.

Má ji Mordokaj žádat, aby nerespektovala zvyky na královském dvoře a riskovala nezvaným předstoupením před krále svůj vlastní život?

Na královninu vyhýbavou odpověď ovšem reaguje Mordokaj velmi rozhodně: „Nedomnívej se, že v královském domě jako jediná ze všech Židů vyvázneš životem."

Když je ohrožen život všech Židů v perské říši, bude usmrcena i královna, která je také židovského původu. Pokud bude jen nečinně přihlížet zkáze svého národa, dojde dříve či později také na ni, také ona svůj život ztratí. Mordokaj zároveň vyjadřuje naději, že i kdyby Ester nepomohla, budou Židé zachráněni z jiného místa. Tato důvěra pramení z mnohokrát daných a obnovovaných Božích zaslíbení.

Svůj vzkaz královně uzavírá Mordokaj otázkou: „Kdo ví, zda jsi nedosáhla královské hodnosti právě pro chvíli, jako je tato?"

Podobně, jako se stal Josef místodržitelem v Egyptě, aby zachránil celý Izrael před smrtí hladomorem, je nyní v podobné pozici, kterou má využít pro záchranu svého lidu, královna Ester. Mordokaj zůstával pro Ester náboženskou autoritou i po té, co se stala královnou. Ester

nemůže po jeho naléhavé výzvě už dál váhat. Přistupuje k činu. Její rozhodnutí je pevné. Půjde za králem, ale chce se na toto setkání pečlivě připravit. Proto prosí Mordokaje, aby se za ni všichni Židé po tři dny postili, stejně jako se bude postit i ona a její služebnice.

Půst, ke kterému patří také naléhavé modlitby, jsou pro Ester přípravou na těžký krok, kterým je přestoupení dvorního zákona tím, že půjde ke králi bez pozvání a bude ho žádat o vyslyšení. Nasazuje tím vlastní život pro zachování života svého lidu. Mordokaj učinil všechno podle toho, co mu Ester vzkázala.

Na začátku této scény se postil Mordokaj, na jejím konci se postí všichni Židé včetně Ester. Mordokajův počáteční půst a nářek spustil řadu událostí, které nakonec vedly k záchraně v beznadějné situaci. Esteřino počáteční váhání se proměnilo v rozhodný postoj nasadit pro záchranu svého lidu i vlastní život. Důležitou roli v tom sehrála také Mordokajova důvěra, že Bůh svůj lid jistě vysvobodí.

Přesah

Mordokajův veřejný nářek před královským palácem připomíná postoj vdovy před nespravedlivým soudcem, která si svou neodbytností vynutí vyslyšení, srv. L 18,3–7.

Ester může být srovnávána s Ježíšovou matkou Marií, která také jako prostá dívka dostala důležitý úkol, životní výzvu. Obě se spoléhaly na Boha, rozhodly se výzvu přijmout a uspěly.

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Budeš-li v tuto chvíli skutečně mlčet, úleva a osvobození přijde Židům odjinud, ale ty a dům tvého otce zahynete. Kdo ví, zda jsi nedosáhla královské hodnosti právě pro chvíli, jako je tato. (Est 4,14)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Ester navrhujeme pokračovat se Žalmem 62 *Má duše je tichá* (viz předchozí úlohy o Danielovi) nebo použít píseň *Dej odvahu včas slyšet* (EZ 673).

Okénko do bohoslužeb

Liturgické čtení: „Svou cestu svěř Hospodinu, doufej v něho, on sám bude jednat.“ (Ž 37,5).

Modlitba

Pane Bože, ty víš, jak je pro nás někdy těžké rozhodnout se pro správnou věc. Děkujeme ti, že nám dáváš ke správným rozhodnutím odvahu a posíláš také lidi, kteří nás k dobrému povzbuzují. Děkujeme ti za dar modlitby, za to, že nás slyšíš, když k tobě voláme. Amen.

Kam dále

Prejda, Pavel: Královna Ester (starší přípravka z cyklu Pozvání na cestu)

Provaz pomoci – k aktivitě pro předškoláky (flamecreativekids.blogspot.cz; angl...

Srdce posílené modlitbou – k aktivitě pro mladší školní děti (flamecreativekids...

Píseň Má duše je tichá z připravovaného zpěvníku (Ž 62)

Odkaz na píseň

Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření

Ten obraz zlatý, obraz se k nebi tyčí

Bojujte, bojujte dál, pohleďte jen, v dálce svítá

Pokušení svatého Antonína (SV207)

Buď vůle tvá, buď vůle tvoje všude tam

To já, ó Pane můj, půjdu, když mne posíláš

Cílová skupina

Předškolní

Mladší školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

Ester 4,1–17